

BEFLIJSTERS IN UTRECHT

Gert Ottens

Ook in deze *Kruisbek* weer een verhandeling over een soort uit het Bijzondere Soorten Project-niet broedvogels (BSP) van SOVON. Dit keer is het de beurt aan de beflijster. Waar, wanneer, hoe en in welke aantallen deze soort als doortrekker is gemeld in Utrecht zal in dit artikel uit de doeken worden gedaan. Hiervoor zijn alleen gegevens uit het BSP-bestand gebruikt uit de periode 1989-2005, zonder dat deze zijn aangevuld met andere bronnen. Maar hoewel gegevens hierdoor niet helemaal volledig zullen zijn, denk ik toch dat het goed mogelijk is een betrouwbaar beeld te schetsen van het voorkomen van de beflijster in de provincie Utrecht.

Trekverloop

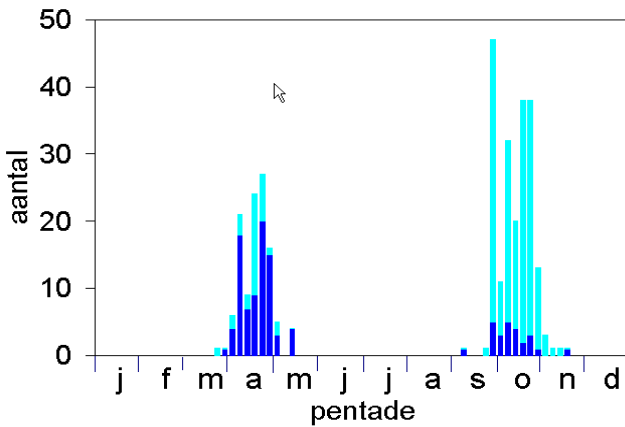
De beflijster is in Nederland geen broedvogel, al zijn waarnemingen bekend van territoriale vogels die tot ver in het in het voorjaar bleven hangen. Zekere broedgevallen zijn echter tot op heden niet vastgesteld (Bijlsma et al., 2001).

In ons land is de soort een doortrekker in kleine aantallen, waarbij de oorsprong waarschijnlijk moet worden gezocht in de broedpopulaties in Scandinavië. Deze vogels overwinteren rond de Middellandse Zee, tot in Noord-Afrika (Clement & Hathway, 2000), en doen Nederland tijdens de trek jaarlijks twee keer aan. Daarbij ligt de nadruk in ons land nogal op een korte periode in het voorjaar. Worden in de eerste dagen van april doorgaans de eerste beflijsters waargenomen; halverwege en vooral het eind van deze maand komt het leeuwendeel langs waarna begin mei alweer de laatste worden vastgesteld. Tijdens de wegtrek worden duidelijk bescheidener aantallen geteld in Nederland, voornamelijk in de korte periode eind september-begin oktober. Dit landelijk patroon vind zijn weerspiegeling in Utrecht (fig. 1), waarbij opgemerkt moet worden dat de piek in het najaar vooral te danken is aan een paar zeer goede trekdagen op telpost Noordhout (begin jaren 90). Als uiterste data in Utrecht gelden in het voorjaar 2 april en 14 mei. Tijdens de najaarstrek werden hier als uiterste data 9 september en 15 november genoteerd.

Beide trekperiodes zijn in Nederland vooral een aangelegenheid van de kuststrook. Bijna een derde van de beflijsters worden namelijk in voor- en najaar in het binnenland gezien (Boele & Nienhuis, 2004), waardoor de soort in onze provincie relatief gezien een schaarse verschijning is. In het BSP-bestand gaat het van 1989 t/m 2005 om 166 waarnemingen, van in totaal 335 vogels. Hiervan werden 117 als pleisterend genoteerd, terwijl 218 langsvliegende exemplaren aan het papier werden toevertrouwd.

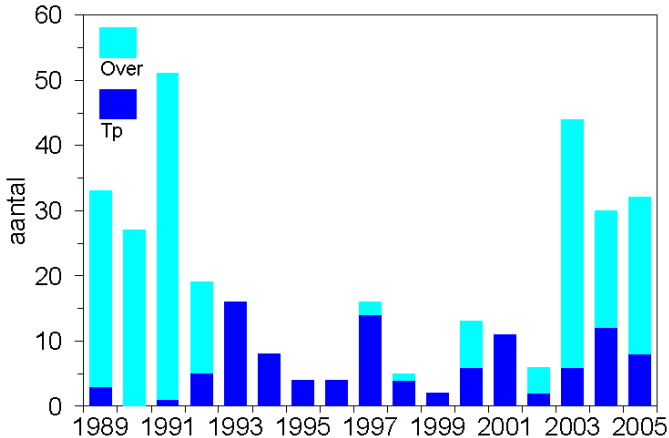
Toch zijn ook in Utrecht goede trekdagen te noteren. Wat bijvoorbeeld te denken van de 25 vogels die op 15 oktober 1989 langs telpost Noordhout vlogen, terwijl daar op 20 oktober 1991 en op 26 september 1990 resp. 22 en 17 beflijsters werden geteld. Groepen pleisterende vogels van die orde van grootte zijn (nog) niet vastgesteld in Utrecht. Enkele voorbeelden van groepjes ter plaatste zijn o.a.: negen vogels op 9 april 1993 op de Leusderheide en vijf vogels aldaar op 24 april

2001. De meeste overige waarnemingen van pleisterende vogels, gedurende 1989-2005, hadden betrekking op enkelingen of tweetallen.



Trend

Zowel landelijk als ook regionaal is in het voorkomen van deze lijster geen duidelijke trend te herkennen (fig. 3). De aantallen kunnen enorm fluctueren van jaar tot jaar, waarbij de windomstandigheden tijdens de trekperiodes, maar vooral in het voorjaar, bepalend lijken te zijn (Boele & Nienhuis, 2004). De ogenschijnlijk toename in de laatste decennia lijkt toe te schrijven is aan een waarnemers-effect.



Figuur 3 Aantallen beflijsters in Utrecht (jaarlijkse maxima gedurende 1989-2005).

Dankwoord

Allereerst een woord van dank aan alle waarnemers die ´hun´ beflijsters hebben doorgegeven aan SOVON, zowel op de vertrouwde formulieren als ook online. Zonder hen zijn overzichten, zoals dit artikel, onmogelijk. Daarnaast leverden Erik van Winden, André van Kleunen en Arjan Boele waardevolle opmerkingen en ondersteuning bij de totstandkoming van dit stuk. Bedankt!

Lietratuur

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. Algemene en schaarse vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 2. Haarlem/Utrecht, 2001.

Boele, A. & J. Nienhuis. Beflijsters in Nederland: gejaagd door de wind. SOVON-Nieuws 17 (1): 3-5, 2004.

Clement, P & Hathway, R. Thrushes. Londen, 2000.

OPROEP

Om het beeld van schaarse soorten als de beflijster in Utrecht, maar ook in de rest van het land, compleet te krijgen is SOVON afhankelijk van jullie. Om het jullie gemakkelijk te maken is het ook mogelijk je waarnemingen digitaal in te voeren, via de website van SOVON. *Surf eens naar www.sovon.nl.*